

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?*

Is Digital Diplomacy a New Type of Diplomacy?

Muharrem EKŞİ
Fatma Dilan TAŞ

Öz

Bu makalede "dijital diplomasi yeni bir diplomasi türü müdür?" sorusuna yanıt aranarak; kamu diplomasisi kapsamında irdelenecektir. Diplomaside kullanılan her yeni aracın yöntem ve gündem konusunun yeni bir diplomasi türü olup olmadığı tartışılmıştır. 21. yüzyıl siyasetiyle artan gündem konuları, diplomasi türlerini çeşitlendirmiştir. Bilişim teknolojilerinin diplomasiye yeni araç ve yöntemler katmasıyla diplomasi alanında "dijital araçlar" kullanılmaya başlansa da sadece araçsal düzeydeki değişim, yeni diplomasi çeşidi ortaya çıkarmak için yetersizdir. Zira ortaya çıkan her yeniliği diplomasi olarak nitelendirmek diplomasi enflasyonunu oluşturacaktır. Literatürün çoğunluğunda ayrı bir diplomasi çeşidi olarak tanımlanıyor olsa da çalışmada dijital diplomasiye yeni diplomasi türü olmadığı, kamu diplomasisinin çeşidi olduğu savunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, Dijital Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Siber Diplomasi, Sosyal Medya Diplomasisi

Abstract

In this article, question of whether digital diplomacy is a new type of diplomacy is sought to be answered and it will be examined as an aspect of public diplomacy. It is discussed whether new instrument, method and agenda topics used in diplomacy is a new type of diplomacy. Increasing agenda topics with 21st century politics have diversified types of diplomacy. Although information technologies have begun to be used as "digital tools" in diplomacy, change at instrumental level is insufficient and redundant to reveal new type of diplomacy. Contrary to literature, in the study it is argued that digital diplomacy is not a new type of diplomacy, but is a form of public diplomacy.

Keywords: Diplomacy, Digital Diplomacy, Public Diplomacy, Cyber diplomacy, Social Media Diplomacy

---

* **Makale Geliş Tarihi:** 06.07.2020 **Yayına Kabul Tarihi:** 18.12.2020

** Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, e-posta: muharremeksi@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2323-7898.

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırklareli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, e-posta: fatmadilan34@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2446-5676.

GİRİŞ

Soğuk Savaş sonrası ivme kazanan küreselleşme süreci ve bilişim teknolojilerinin gelişmesi diplomasiyi de dönüştürmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) eski Sovyet cumhuriyetlerini bilhassa sivil toplum üzerinden neoliberal sisteme dahil etme ve onları dönüştürme politikası çerçevesinde sivil toplum, küresel siyaseti dönüştürücü bir aktör olmuştur.¹ Bu süreçte küresel sistem, sivil toplum temelli yeniden inşa edilmiş ve küresel siyasette devlet tekeli yeni ortaya çıkan ve güçlenen devlet-dışı aktörlerle erozyona uğramaya başlamıştır. Bu ortamda sivil toplum, sivil toplum kuruluşları (STK) ve kamuoyu ön plana çıkmıştır. İletişim ve bilgi teknolojileri sayesinde küresel siyasette devlet dışı aktörlerin ve sivil bireylerin görünürlüklerinin ve etkilerinin artması, devletleri de uygulayacakları politikalarında *meşruiyet arama* yoluna sevk etmiştir. Kitle iletişim araçlarının ve bilişim teknolojilerinin etkisiyle, 1960'larda ortaya çıkan kamu diplomasisi, devletlerin politikalarında meşruiyet arama ve halkın onayını alma sürecinde başvurdukları temel diplomasi çeşidi olmuştur.

1990'larda ise bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin ortaya çıkmasıyla devletler artık diplomaside dijital araçları kullanmaya başlamıştır. Devletler hatta sivil kuruluşlar ve bireyler de dijital araçlarla ülkelerinin reklamlarını, tanıtımlarını yapma ve cezbedici bir imaj inşa etme noktasında Twitter, Facebook, Instagram gibi sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadır. Hatta 2010 'Arap Baharı'nda görüldüğü gibi toplumsal hareketlerin büyük çoğunluğu sosyal medyada örgütlenmekte ve yine sosyal medya üzerinden uluslararası kamuoyunun desteğinin alınması söz konusu olmaktadır. Böyle bir ortamda dünyanın en ücra köşesinde gerçekleşen bir durum, sosyal medya araçları vasıtasıyla bir

1 Muharrem Ekşi, "Kamu Diplomasisi", Ali Resul Usul-İsmail Yaylacı, der., *Dönüşen Diplomasi ve Türkiye*, Küre Yayınları, İstanbul 2020, s. 295.

anda uluslararası toplumun gündemine girmektedir. Bu bağlamda dijital diplomasiğin artan önemi, devletleri de dijital araçları diplomasi alanında kullanmaya itmiştir. Pek çok görüş, dijital diplomasiğin bu niteliğiyle yeni bir diplomasi türü olduğunu savunmaktadır.²

Bu çerçevede çalışmanın birinci kısmında kamu diplomasiğinin kavramsal boyutu irdelenmiştir. Burada kamu diplomasiği genel hatlarıyla irdelenerek çalışmanın kavramsal çerçevesi çizilmiştir. İkinci kısımda mevcut literatür ışığında dijital diplomasiğinin tanımı ve literatürde ele alınış biçimleri analiz edilmiştir. Son olarak dijital diplomasiğinin niteliğine ilişkin literatürdeki tartışmalar değerlendirilerek dijital diplomasiğinin kamu diplomasiğinden ayrıldığı, başlıca yeni bir diplomasi türü olmadığı iddia edilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KAMU DİPLOMASİSİ

En genel haliyle devletlerin kamuoylarına yönelik yürüttüğü diplomasi türü olarak tanımlanabilecek kavram, Tufts Üniversitesi Fletcher School of Law and Diplomacy'nin Dekanı Edmund Gullion tarafından ilk kez 1965 yılında kullanılmıştır.³ Gullion'ın tanımı şu şekildedir:⁴

"Kamu diplomasiği, dış politikanın formülasyonu ve yürütülmesi üzerindeki kamu tutumlarının etkilerini ele almaktadır. Kamu diplomasiği, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasiğinin ötesindeki boyutlarını, hükümetlerin diğer ülkelerde kamuoyu oluşturmalarını, özel ve çıkar gruplarının diğer ülkelerle etkileşimini, dışişleri raporları ve bunların politikaya etkisini,

2 Erkan Saka-Ezgin Akbuz Sevgin, "Dijital Diplomasi: Bir Literatür İncelemesi", *Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Uluslararası İletişim Perspektifi*, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 58.

3 Emine Akçadağ, *Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasiği*, <https://www.kamudiplomasiği.org/makaleler>, (Erişim Tarihi: 05.03.2020), s. 2.

4 Edmund A. Gullion, "What is Public Diplomacy?", The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy, *The Fletcher School of Law and Diplomacy*, Tuft University, <https://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy>, (Erişim Tarihi: 10.03.2020).

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

iletişim uzmanları, dış politika muhabirleri ve diplomatlar arasındaki kültürler arası iletişim sürecini kapsamaktadır.”

Mark Leonard ise kamu diplomasisi kavramını bir ülkenin imajının ve tanınırlığının, bireysel etkileşim için uygun bir zemin ve bir güç olduğu varsayımına dayandırarak diğer ülkelerin kültürünü, insanlarını anlamayı ve kendileri hakkındaki yanlış algıyı düzeltmenin yanı sıra ortak paydalar bulmayı da kamu diplomasisinin hedefleri olarak belirtmiştir.⁵ Buradan hareketle Mark Leonard'ın kavramı daha çok imaj yönetimi ve beyaz propaganda temelinde halkla ilişkiler boyutunda tanımladığı söylenebilir.

Hans Tuch ise kamu diplomasisini şu şekilde tanımlayarak kamu diplomasisinin daha çok iletişim boyutuna dikkat çekmiştir:⁶

“Medyanın uluslararası ilişkilerdeki rolünü, hükümetlerin kamuoyuna dayandırarak kendini geliştirmesini, bir ülkenin özel kuruluşlarının diğer ülkelerinkiyle hükümet dışı etkileşimde bulunmasını ve tüm bu uluslararası sürecin, politika geliştirme ve dış ilişkilerin yönlendirilmesi üzerindeki etkisini kapsamaktadır”

Kamu diplomasisi kavramı, birçok boyutuyla tanımlanmış ve literatürde kavrama ait pek çok tanım yer almıştır. Tam da bu noktada, tanım çeşitliliğinin fazla olmasının tanımsal sorunsala işaret ettiğine dikkat çeken Muharrem Ekşi ise kamu diplomasisi kavramını yumuşak güç, diplomasi, kamuoyu ve sivil toplum olmak üzere dört ilişkili kavramla temellendirerek yumuşak güce dayanan, kamuoyu odaklı ve sivil toplum temelli yeni diplomasi yöntemi olarak kavramsallaştırmıştır.⁷ Ekşi kamu diplomasisine ilişkin şunları söylemektedir:⁸

5 Muharrem Ekşi-Mehmet Seyfettin Erol, “The Rise and Fall of Turkish Soft Power and Public Diplomacy”, *Gazi Akademik Bakış*, 11(23), Kış 2018, s. 28.

6 Ekşi-Erol, a.g.m, s. 29.

7 Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2018, s. 135.

8 Ekşi, a.g.e, s. 22.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

“İletişim ve bilgi toplumunda değişen geleneksel diplomasi, sert diplomatik araçlar ve yöntemler yerine, yumuşak araçlar ve yöntemlerle kamuoyları nezdinde sivil toplumla yürütülen 21. yüzyıl diplomasisidir.”

Nancy Snow ise geleneksel diplomasi, geleneksel kamu diplomasisi ve yeni kamu diplomasisi arasında bir ayrıma gitmiştir. Snow, geleneksel diplomasiyi hükümetten hükümete ilişkiler olarak tanımlarken; geleneksel kamu diplomasisinin hükümetlerin küresel halklarla konuştuğu, küresel halkları bilgilendirdiği ve bunun yanında etkilenme ile birlikte ulusal hedeflerin ve yabancı politikaların desteklenmesiyle de meşgul olunması gereken bir diplomasi türü olduğunu belirtmiştir.⁹ Yeni kamu diplomasisinin ise hem hükümetlerin hem de özel birey ve grupların doğrudan veya dolaylı olarak başka bir hükümetin dış politika kararlarına doğrudan yönelen halkın davranış ve fikirlerini etkileme yolunu kapsadığını ileri sürmüştür.¹⁰ Diğer bir ifadeyle geleneksel diplomasi doğrudan hükümetler arası ilişkileri kapsarken, geleneksel kamu diplomasisinde bu ilişkilerin içine halklar da dahil olmuştur. Dolayısıyla geleneksel kamu diplomasisi hükümetlerin halklarla etkileşimini kapsamaktadır. Yeni kamu diplomasisi ise halktan halka ilişkileri esas almaktadır. Böyle bir denklemde hem hükümetlerin hem de hakların etkilenmeye çalışıldığı hükümetten halka, halktan halka uygulanan bir diplomasi tarzından söz edilebilmektedir. Bu noktadan hareketle yeni kamu diplomasisinin geleneksel kamu diplomasisinden farklılaşma nedeninin, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle sivil toplumun diplomaside bir aktör olarak yer alması olduğu söylenebilir.

Mevcut kamu diplomasisi tanımları incelendiğinde, kamu diplomasisinde devletten devlete yönelik olan geleneksel diplomasi anlayışının yanına devletten halka, halktan halka anlayışının hâkim olduğu,

9 Elif Kahraman, “Kamu Diplomasisi”, Oktay Bingöl-Selma Şekercioğlu, der., *Diplomaside Değişim*, Barış Kitabevi, Ankara 2020, s. 361.

10 Aynı yer.

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

bu bağlamda kamu diplomasisinde öznenin diğer ülkelerin kamuoyları olduğu söylenebilir. Bu açıdan ele alındığında ise günümüzde diğer ülkelerin kamuoylarına ulaşma, onları cezbetme, kamuoyu oluşturma gibi yöntemler bakımından yumuşak güce olan ihtiyacın belirginleştiği ileri sürülebilir. Dolayısıyla yumuşak güç, kamu diplomasisinin yöntem ve programlarıyla üretilmektedir ve söz konusu bu iki kavram arasında sıkı bir bağ vardır. Joseph S. Nye, yumuşak güç kavramını “istediklerinizi zorlama veya karşılığını ödeme yerine cazibe yoluyla elde etme becerisi”¹¹ olarak tanımlamıştır.

Nye’a göre yumuşak güç, bir ülkenin kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının cazibesinden ortaya çıkmaktadır ve devletlerin politikaları, başkaları tarafından meşru görüldüğünde yumuşak güçleri artmaktadır.¹² Yumuşak güç kaynakları; kültür, değerler, kurumlar ve cezbedici dış politikadır ve bu unsurların dış politikaya dönüştürülmesiyle de yumuşak güç temelli kamu diplomasisi hayata geçirilmektedir.¹³ Bu bağlamda kamu diplomasisinin yumuşak gücü hayata geçirmek ve yumuşak gücün çalışma mekanizmasını oluşturmak gibi bir işlevinin de olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kamu diplomasisi, kültür-sanat faaliyetleri, yeni ve geleneksel kitle iletişim araçları; halkla ilişkiler, iletişim, pazarlama, kültür, tanıtım, eğitim gibi kamuoyuna ulaşan her tür araç ve yöntemin kullanmanın yanında yumuşak güç kaynaklarını da kullanan bir diplomasi yöntemidir.¹⁴

Yukarıda belirtilen tanımlamalar, her ne kadar kamu diplomasisinin farklı bir boyutuna odaklansa da ortak bir zeminde birleşmektedir: Sivil toplum ve kamuoyu. Bu bağlamda özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde önemi artan sivil toplum ve kamuoyu da devletlerin dış politika yapımını dönüştürmüştür. Bu dönüşüm devletleri artık yürüttükleri

11 Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, Ankara 2017, s.12.

12 Aynı yer.

13 Ekşi, a.g.m., s. 298.

14 Ekşi, a.g.e., s. 62.

politikalarda meşruiyet arama yoluna sevk etmiştir. Devletler, çoğunlukla dış politikalarını kamuoyu odaklı geliştirmek zorunda kalmış, özellikle bilgi toplumunda anlık bilgi alma ve anlık bilgi verme yöntemine yönelmişlerdir. Bu noktada Fransız sosyolog Dominique Wolton, küreselleşmenin önemine dikkat çekerek içinde bulunduğumuz enformasyon ve kültür çağının, küreselleşmenin üçüncü boyutu olduğunu ileri sürmüştür (birincisini Birleşmiş Milletler'in kurulmasıyla uluslararası düzenin temellerinin atılması, ikincisini de serbest piyasa ekonomisi oluşturmaktadır) ve bu küresel dünyada da devletler için imaj yönetimi, kamuoyu oluşturma noktasında kamu diplomasisinin önemini arttırdığını, küreselleşmenin ve küresel ağların devletlerin imajlarını oluşturma/koruma süreçlerini doğrudan yönetebildiğini iddia etmiştir.¹⁵

Bu noktada belirtmek gerekir ki; imaj yönetimi kamu diplomasisinin önemli yöntemlerinden biridir. Devletler imaj yönetimiyle olumsuz algıları olumluya dönüştürmekte ya da kötü imajlarını restore etmektedir. Bu yöntemle devletler, kamu diplomasisinin ana aktörü olan kamuoylarının algılarını kendi lehlerine çevirerek onları cezbetmeye çalışmaktadır. Nitekim devletlerin güçleri, algılar üzerinden işlemektedir ve burada Nye'in da yumuşak güç kavramını ABD'nin algıda düşüşe geçtiği bir dönemde geliştirdiğinin altını çizmek gerekmektedir. Diğer taraftan 1990'lardan başlamak üzere özellikle 2000'lerde kamu diplomasisiyle paralel olarak dijital diplomasiye öne çıktığı bir dönem yaşanmaktadır.

DİJİTAL DİPLOMASİ

1990'larda internetin sivil toplumda paylaşıma açılması, ticaret, pazarlama, kültür-sanat gibi alanlarda pek çok dönüşüme neden olmuştur.¹⁶ 1990'larda bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle internetin artık

¹⁵ Aynı yer.

¹⁶ Betül Çatal, "Diplomaside Değişim ve Dönüşüm: Siber Diplomasi", *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 2015, s. 43.

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

birey bazında da kullanıma açılması, toplumu ilgilendiren çoğu konuda paradigma değişikliğine neden olmuştur. Toplumun dahil olduğu hemen her şey enformatik gelişmelerle dönüşüm yaşamış ve diplomasi de bu dönüşüme konu olan alanlardan biri olmuştur.¹⁷

İnternetin bireysel düzeyde kullanıma açılması sonucu, insanlar fikir ve bilgileri hızlıca edinme/öğrenme veya birbirleriyle paylaşma imkanına sahip olmuştur. İletişim kuramcısı Marshall McLuhan, bu noktada *küresel köy* kavramına dikkat çekmiştir. Buna göre, matbaa ile başlayan yazılı kültürden kitle iletişim araçlarıyla birlikte elektronik kültüre geçen dünya; herkesin birbirinden haberdar olduğu, eve kapandıklarında aynı haberleri izlediği, sınırların git gide küçüldüğü ve böylece insanların bir araya geldikleri, benzer hislere sahip oldukları küresel bir köy haline gelmiştir.¹⁸ Böylece toplum da bilgi/enformasyon toplumu haline gelmiş, artık 7 gün 24 saat birbirleriyle iletişim kurarak kesintisiz bilgi akışının sağlandığı yeni toplum (bilgi toplumu) ortaya çıkmıştır. Bunun da ötesinde bireyler, sosyal medya platformu olan Twitter'da *hashtag* ile gündem belirleme noktasına ulaşmışlardır.¹⁹ Bilginin dijitalleşmesiyle artık bilgiye ulaşmak çok daha kolay bir hal almış ve insanlar artık taleplerini ve eleştirilerini daha kolay iletebilecekleri bir platforma sahip olmuşlardır. Artık bu ortamda insanlar, oluşturdukları *hashtag*lerle birlikte devletlerin, hükümetlerin ilgisini kendi taleplerine yönlendirmek ve dünyanın en ücra köşesinde olan bir olayı bile bir anda uluslararası toplumun meselesi haline getirebilmek gibi önemli imkanlara kavuşmuşlardır.

İşte böyle bir ortamda insanların politikaya katılımları artmış, politikanın odağı kamuoyuna kaymış ve sivil toplum da bilhassa dünya

17 Çatal, a.g.m, s. 45.

18 Merve Çelik Varol-Erdem Varol, "Kavram ve Kuramlarıyla Marshall McLuhan'a Bakış: Günümüzün Egemen Medya Araçları Ekseninde Bir Değerlendirme", *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3(1), 2019, s. 144.

19 Erdem Eren, "Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği", *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 2017, s. 39.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

politikasında etkili bir aktör haline gelmiştir. Böylece siyasetin bir kısmı da artık küresel ağlarda yürütülmeye başlanmıştır. David Ronfeldt ve John Arquilla bu durumu “*noopolitik*” olarak kavramsallaştırarak bilişim teknolojilerinin dünya politikasını değiştirdiğini, devletlerin yanı sıra devlet-dışı aktörlerin ve bireylerin de denkleme eklenildiği, böylece yeni bir uluslararası politika ve diplomasi biçiminin üretildiğini; bu diplomasi biçiminin de yine devlet dışı aktörlerin/bireylerin dahil olduğu ağlar üzerinden yürütülen bir diplomasi tarzı olduğunu ileri sürmüşlerdir.²⁰ Dolayısıyla, yaşanan gelişmelerin diplomasiyi dönüştürmesiyle devletler, artık sanal ortamlardan da diplomasi yürütmeye başlamışlardır. Devletlerin sanal ortamda yürüttükleri bu diplomasiye Twitter diplomasisi, sosyal medya diplomasisi, siber diplomasi, e-diplomasi, dijital diplomasi gibi pek çok isim verilmiştir.

Dijital diplomasi, “diplomatik amaçların elde edilmesinde internetin ve genel olarak dijital teknolojilerin kullanılması” olarak ifade edilebilir.²¹ Devletler, dijital çağda diplomasi faaliyetlerini sanal platformlardan yürütebilmektedir ve artık hemen her ülkenin Dışişleri Bakanlıkları resmi internet siteleri açmaya özen göstermektedir. Hatta ilk örneği Danimarka’da görülen dijital elçilikler dahi açılmaya başlamıştır.²² Benzer biçimde Finlandiya ve Estonya arasında imzalanan e-anlaşma da bu açıdan önemli bir örnektir. 2013 yılında imzalanan bu anlaşma uluslararası alanda imzalanan ilk dijital anlaşmadır.²³

Diplomatik meseleleri internet aracılığıyla ele alma ve çözüm geliştirme yöntemi olan dijital diplomasi; dinlemeyi, yayınlamayı, etkileşime girmeyi ve sosyal medya üzerinden analiz yapabilmeyi mümkün hale getirmek

20 Ekşi, a.g.e., s. 40.

21 Saka-Sevgin, a.g.m, s. 2.

22 “Danimarka Dijital Elçilik Açtı”, *Cumhuriyet*, <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/danimarka-dijital-elcilik-acti-668070>, (Erişim Tarihi: 01.05.2020).

23 “Estonia and Finland Become First in the World to Digitally Sign International Agreement”, *Estonian World*, <https://estonianworld.com/technology/estonia-finland-become-first-world-digitally-sign-international-agreement/>, (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

gibi imkânlarla politika yapımcıların nüfuz alanını ve hızını geliştirmiştir.²⁴ Nicholas Wesstcot'a göre dijital diplomasi, dış politika yapımını dört farklı şekilde etkilemektedir: Hizmet sunumu, fikirler, ağlar ve bilgiler.²⁵ Buna göre diplomatlar hem kendi aralarında hem de kamuoylarıyla olan iletişimlerinde dijital araçları daha sık kullanmaya başlamış, böylece karar alma süreçleri de hızlanmıştır. Dijital diplomasi'nin bir başka etkisi, dijital iletişim ağlarının alan açıcı işlevi sayesinde fikirlerin serbestçe dolaşabilmesi ve değiş tokuş edilebilmesidir. Bir diğeri ise sanal ağların etkin biçimde kullanılmasıdır. Ancak burada dış politika kararları ve dış politika tartışmaları üzerinde etkili olacak doğru ağları bulmak hayati bir önem arz etmektedir. Wesstcot'a göre en büyük kamuoyu ağlarından biri Wikipedia'dır.²⁶ Nitekim dijital diplomasi alanında en aktif ülkelerden biri olan İsrail'in 'sanal büyükelçiler' adıyla eğitim verdiği öğrencilerine Wikipedia'ya bilgi girişi ve bilgi güncellemesi yaptırdığının da altını çizmek gerekir.²⁷ Son olarak da güvenilir bilgi ve bilgiye dayalı analiz, dış politikanın merkezinde yer aldığı için daha fazla aktörün katılımıyla genişleyen bilgi kaynakları içerisinde doğru bilgiyi seçerek bulmak gerekmektedir.

Etki hızı ve geniş kitlelere ulaşım sağlaması gibi avantajlar sebebiyle devletlerin diplomatik faaliyetlerini dijital ortama taşıması göz önüne alındığında dijital diplomasi, cezbedici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle dijital diplomasi yöntemi, geleneksel diplomasiye kıyasla Ocak 2020 itibarıyla 4,54 milyar aktif internet kullanıcısı ve 3,80 milyar sosyal medya kullanıcısı baz alındığında daha geniş kitlelere daha hızlı bir biçimde temas edebilmektedir.²⁸ Bu durum da politika yapımcıların

24 Çatal, a.g.m, s.51.

25 Nicholas Wesstcot, *Digital Diplomacy: The Impact of the Internet on International Relations*, Research Report 16, Oxford Internet Institute, London 2008, s. 16.

26 Aynı yer.

27 Pınar Aslan-Oğuz Göksu, "Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey", N. Sezer vd., eds., *14th International Symposium Communication in the Millennium*, İstanbul 2016, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/53554/dijital_diplomasi_kuresel_almi_ve_turkiye, (Erişim Tarihi: 26.11.2020), s. 9.

28 "Digital 2020 Reports", *We Are Social*, <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media>, (Erişim Tarihi: 05.05.2020).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

dikkatinin geleneksel diplomatik faaliyetlerden görece daha fazla etki ve daha hızlı sonuç alma, olumsuz imajlarını düzelterek cezbedici imajlar inşa etme noktasında dijital diplomasiye yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Bunun da ötesinde ABD gibi enformatik gücü elinde bulunduran devletler, bu gücü dijital diplomasiinin yürütüldüğü sosyal medya platformlarında uluslararası kamuoyu nezdinde olumsuz bir imaj inşa etmek amacıyla da bazı devletlerin aleyhine kullanılmaktadırlar.²⁹ Dolayısıyla dijital diplomasiinin kullanımı, ulaşılan kitle sayısı ve etki hızı açısından önem arz etmektedir. Bu konuya Türkiye'nin Barış Pınarı Harekâtına ilişkin bazı Batı basınının yapmış olduğu yalan haberler örnek olarak verilebilir.³⁰ Nitekim bu çevreler, dijital platformlarda Türkiye'nin Suriye'de etnik temizlik yaptığını ve savaş suçları işlediğine dair *fake news* olarak bilinen yalan haberler yapmış, bu haberler de uluslararası kamuoyu nezdinde Türkiye'nin harekâtına ilişkin olumsuz algılamalara neden olmuştur.³¹ Bu nedenle dijital diplomasiinin etkisinin ve toplumlara nüfuz etme hızının devletlerin hem kendileri için beyaz propaganda hem de başka devletler için kara propaganda yapmasının önünü açtığı ve kolaylaştırdığı söylenebilir. Dolayısıyla kamu diplomasiisinin bir yönüyle de propagandanın gelişmiş bir versiyonu olduğu düşünüldüğünde, denkleme dijital araçların da dahil olmasıyla propagandanın daha efektif kullanıldığı ve amacına daha hızlı ulaşıldığı ileri sürülebilir.

Bu noktada Corneliu Bjola dijital diplomasiinin "karanlık tarafına" dikkat çekmiştir. Bjola, dijital teknolojilerin hükümetler ve devlet dışı aktörler tarafından propagandaya ve dezenformasyona karşılık vermek için bir araç olarak stratejik kullanımının son yıllarda arttığını, bu dezenformasyon

29 "Trump'ın Skandal Tweetine Türkiye'den Çok Sert Yanıt", *Sabah*, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/01/13/son-dakika-trumpin-skandal-tweetine-turkiyeden-cok-sert-yanit>, (Erişim Tarihi: 05.05.2020).

30 Ahmed Baba, "Trump Adds Insult to Casualties As Turkey Kills Kurdish Civilians", *Rantt Media*, <https://rantt.com/trump-turkey-syria-invasion-kurds-killed>, (Erişim Tarihi: 07.05.2020).

31 "Türkiye'nin Desteklediği Grupların Savaş Suçu İşlediğine Dair İddialarda Ne Biliniyor?", *BBC*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50180067>, (Erişim Tarihi: 09.05.2020).

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

yığınlarının küresel sistemi riske attığını belirtmiştir.³² Hükümetler, kendilerini dezenformasyona karşı korumak adına kanun uygulama çabalarını ve dijital karşı stratejilerini artırsa da diplomatik kurumların kaynakları kısıtlı olduğu için bu durum büyük bir sorun haline gelmektedir. Bjola, bu noktada dışişleri bakanlıklarına ve elçilere dezenformasyonla mücadele kapsamında beş yöntem önermektedir.³³

- Yok saymak: Dijital diplomatlar, tartışma çıkaran veya yanlış bilgi yayan kişileri, hesapları görmezden gelerek herkesi kilit meseleye odaklayabilirler.
- Gerçeği göstermek: Dışişleri bakanlıkları ve elçilikler, yanlış veya yanıltıcı ifadeleri düzeltmek için olgusal kanıtlar kullanabilir ve gerçeğe dayalı duygusal bir çerçeve çizebilirler.
- Tersine çevirmek: Karşı dezenformasyon stratejileri durumunda rakibin gücü onun zayıflığına dönüştürülebilir. Bunun için mizahın ve genel olarak alaycılığın kullanılması kaynağın güvenilirliğini zayıflatmak için etkili olabilir.
- İtibarını sarsmak: Bu, bir önceki yöntemin daha güçlü halidir. Rakibin itibarını sarsmak o kaynağa ne olursa olsun güvenilmeyeceğinin gösterilmesi açısından önemli olabilir.
- Bozmak: Dezenformasyon yayan rakibin bu çevrimiçi dezenformasyonu yaymak için kullandığı ağ bozulabilir. Bunun için dijital platformların temsilcileriyle çalışılabilir.

Yukarıdaki maddelerden de anlaşıldığı gibi Bjola, dezenformasyonu ve propaganda artışını dijital diplomasinin karanlık tarafı olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla dijital diplomasinin karanlık tarafıyla yine

32 Corneliu Bjola, "The 'Dark Side' of Digital Diplomacy: Countering Disinformation and Propaganda", *Royal Institute*, http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en, (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

33 Bjola, a.g.e.

dijital diplomasi kullanılarak cevap verilerek söz konusu karanlık tarafla mücadele edilebileceği söylenebilir.

YENİ BİR DİPLOMASİ TÜRÜ MÜ?

Dijital diplomasi için e-diplomasi, siber diplomasi ve sosyal medya diplomasisi gibi farklı adlandırmalar kullanılması, öncelikle kavramın hem tartışmalı olmasına hem de üzerinde mutabık kalınmadığına işaret etmektedir. Kimi görüşler, dijital diplomasiyi kamu diplomasisinden sonra yeni bir diplomasi türü olarak kabul ederken kimi kesim de dijital diplomasiyi kamu diplomasisinin bir aracı olduğunu iddia etmektedir.³⁴

Nitekim Corneliu Bjola ve Marcus Holmes dijital diplomasiyi, kamu diplomasisinin bir aracı olmadığını; politik olarak hem iç hem de uluslararası alanda “game changer” olarak yeni bir diplomasi türü olduğunu, bu diplomasi türünde tepeden tabana merkezi devlet sürecinin ve uluslararası ilişkilerin, iletişim ağı aracılığıyla diplomasiyi içerdiği de değiştiğini ileri sürmüşlerdir.³⁵

Benzer biçimde Gökhan Yücel de diplomasiyi dört türe ayırmış, diplomasi 1.0’ı sert güç odaklı devletlerarası geleneksel diplomasi, diplomasi 2.0’ı yumuşak güç odaklı devletten halka kamu diplomasisi, diplomasi 3.0’ı softpower (soft power+software) odaklı³⁶ herkes için herkes tarafından yapılan dijital diplomasi, diplomasi 4.0’ı da henüz bahsetmek için erken olarak adlandırdığı post-diplomasi olarak adlandırmıştır.³⁷ Buna göre,³⁸

- Diplomasi 1.0, egemen devlet esasına göre uluslararası kurallar çerçevesinde, sınırları ve ulusal çıkarları korumak için uluslararası

³⁴ Saka-Sevgin, a.g.m, s. 4.

³⁵ Mert Kesebir, “Dijital Diplomasi: Teori ve Pratik”, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 2019, s. 2.

³⁶ Yeni çağda, dijital diplomasiyle elde edilebilen yumuşak güç.

³⁷ Gökhan Yücel, “Dijital Diplomasi”, *TRT Akademi*, 1(2), 2016, s. 749.

³⁸ Aynı yer.

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

antlaşmalar ışığında ikili ya da çok taraflı ilişkilerle yürütülen müzakere, sert güç, egemenlik, hiyerarşik ilişkiler, protokol gibi prosedürlerin hâkim olduğu bir diplomasi türüdür.

- Diplomasi 2.0, 2. Dünya Savaşı sırasında Naziler tarafından sıklıkla kullanılan propaganda makinesinin yerine konulan bir diplomasi türüdür. Propagandanın yerini stratejik iletişim ve yumuşak güç almıştır. Karşıdaki hedef kitlelerin yine karşılarındakini kendi rızalarıyla sevmeye, kabullenme ilkesine dayanarak sıradan insanların da asimetrik biçimde olsa da özne olarak dahil edildiği bir diplomasi biçimidir.
- Diplomasi 3.0, teknolojik gelişmeler sonucunda kullanıcıların diplomasi 2.0'da hala devam eden asimetrik ilişkileri kırması ve Arap Baharı'ndan sonra da sosyal medyanın öneminin artmasıyla devletlerin dijital araçların önemini fark etmesi ve bu dijital araçları kullanmaya başlaması sonucu ortaya çıkmıştır.

Gökhan Yücel diplomasi 1.0'ı siyah/lacivert takım elbiseli, beyaz gömleli kişilerin yaptığı bir diplomasi türü olarak tanımlayarak Henry Kissenger'ın "Diplomacy" kitabının bu kategoriye ait olduğunu belirtirken Joseph Nye'in "Soft Power" kitabının da diplomasi 2.0'ı sembolize ettiğini öne sürmüştür.³⁹ Bununla birlikte diplomasi 3.0'ın yani dijital diplomasi de her zaman, her yerde, herkes için herkes tarafından yapılan bir diplomasi türü olduğunun altını çizmiştir. Görüldüğü gibi Yücel, dijital diplomasiyi geleneksel diplomasi ve kamu diplomasisinden tamamen farklılaşan yeni bir diplomasi formu olarak ele almıştır.

Bunlardan farklı olarak Ilan Manor ve Elad Segev ise dijital diplomasi kamusal diplomasiyle beraber bir "selfie-diplomasi" aracı olduğunu iddia etmiştir.⁴⁰ Yazarlar, selfie diplomasiyi bir ulusun imajını proaktif olarak yönetmek için sosyal medya platformları özelinde dijital araçların

³⁹ Aynı yer.

⁴⁰ Kesebir, a.g.m, s. 5.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

kullanılması olarak tanımlamışlardır.⁴¹ Bir başka ifadeyle uluslar, kendi oluşturdukları ulusal portrelerini dijital diplomasi araçlarıyla uluslararası kamuoyuna pazarlayarak imaj ve prestijlerini artırmaya çalışmaktadır. Bu anlamıyla selfie diplomasisi, bir ulusun yabancı kitleler nezdinde çekiciliğini arttırmak için imajını oluşturabileceği, takip edebileceği ulus markalama kampanyalarına benzese de ulus markalamanın sınırlılıkları dolayısıyla bazı noktalarda ondan ayrılmaktadır. Manor'a göre⁴² ilk olarak ulus markalaması, önceden yazılmış anlatılardan oluştuğu için belirli bir ulusa ilişkin tasvirlerdeki değişikliklere hızlı biçimde yanıt veremez. İkinci olarak yabancı hükümetlerin anlatılarıyla etkileşimde bulunamaması da ulus markalamanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bunların aksine selfie diplomasisi, bu sınırlamaların üstesinden gelebilmektedir. Diplomatlar, olası bir durumda ulusal selfie'yi yeniden oluşturmak ya da düzeltmek için sosyal medya araçlarını kullanabilirler. Örneğin medyanın bir ulusu savaş çıkırtkanlığı yapan bir devlet olarak tasvir etmeye başlayacağı bir durumda diplomatlar, sosyal medyayı kendi uluslarının uluslararası normlara bağlılığını anlatmak, göstermek için hızlı bir biçimde gerçek zamanlı olarak kullanabilir. Diğer yandan diplomatlar, yine sosyal medyayı kullanarak yabancı hükümetlerin dijital faaliyetlerini izleyerek onlarla etkileşime geçebilirler. Dolayısıyla yazara göre selfie diplomasisi, ulus markalamaya benzese de ondan çok daha fazlasıdır.

Diğer taraftan Hanson, dijital diplomasiinin amaçlarını sekiz maddede belirlemiştir:⁴³ Bunlardan ilki, ulusal çıkarlar çerçevesinde uluslararası ortamda bilgiyi kontrol ederek işlevsel biçimde paylaşmayı içeren bilgi yönetimidir. Maddelerden ikincisinde amaç olarak yeni iletişim

41 Ilan Manor, "Selfie Diplomacy in a Post-Brexit World", *Exploring Digital Diplomacy*, <https://digdipblog.com/2018/10/09/selfie-diplomacy-in-a-post-brexit-world/>, (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

42 Aynı yer.

43 Mehmet Fatih Çömlekçi, "Dijitalleşen Diplomasi ve Sosyal Medya Kullanımı: Büyük Elçilik Facebook Hesapları Üzerine Bir Araştırma", *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2019, s. 3.

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

teknolojilerinin kullanımıyla sanal ortamdaki dijital vatandaşlara⁴⁴ ulaşarak dış politika hedeflerini gerçekleştirme noktasında kamu diplomasisine yer verilmiştir. Üçüncüsü internette dolaşımda olan enformasyon yığınlarını etkin bir biçimde analiz edip filtreleyerek gereksinim duyulan bilgilere dönüştürmeyi içeren enformasyon yönetimidir. Dördüncü maddede yurt dışında bulunan vatandaşlarla iletişim kanalları oluşturmayı hedefleyen konsolosluk iletişimine yer vermiştir. Beşinci madde afet durumlarında çevrimiçi ağların gücünden yararlanmayı hedefleyen afet yönetimidir. Altıncı maddede internet özgürlüğüne yer veren Hanson, son olarak yedinci ve sekizinci maddede sırasıyla dış dijital kaynaklardan yararlanmayı ve politika planlamayı dijital diplomasi hedefleri olarak belirlemiştir. Buradan hareketle Hanson'un dijital diplomasi amacı olarak belirttiği maddelerde ağırlıklı olarak kamu diplomasi faaliyetlerinden bahsettiği, dolayısıyla dijital diplomasiyi esasen kamu diplomasi hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak ifade ettiği söylenebilir.

Benzer bir biçimde Muharrem Ekşi de e-diplomasi, Twitter diplomasi, dijital diplomasi gibi isimlendirmelerin esasen diplomatik faaliyetlerde dijital araçların kullanılmasını yansıttığını ve bu kavramların ortak bir şemsiye olarak kamu diplomasi altında birleştiğini ileri sürmüştür.⁴⁵ Ayrıca Ekşi, kamu diplomasisinin bazı yöntem ve programlarının dijital araçlarla yürütüldüğünden hareketle dijital diplomasi yeni bir diplomasi tarzı olmadığına, dijital diplomasi internet araçlarının diplomasi alanında kullanılmasından ibaret olduğuna dikkat çekmiştir.⁴⁶

44 Estonya'nın dijital vatandaşlık konusunda önemli girişimleri vardır. Estonya, dijital ürün fikirlerini ve start-up'ları desteklemek amacıyla burada şirket kurmak, oturma izni alabilmek gibi avantajlar sağlayan dijital vatandaşlık/e-vatandaşlık vermektedir. Böylece Estonya dünyanın her yerinden insanlara vatandaşlık vererek global çapta dijital iş ekosistemi oluşturarak vergi geliri elde etme imkanına kavuşmaktadır.

45 Muharrem Ekşi, "Türk Dış Politikasında Diplomasi'nin Yeni İletişimsel Boyutları ve Mekanizmaları: Dijital Diplomasi", *Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Uluslararası İletişim Perspektifi*, Rôle Akademik Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 76.

46 Ekşi, 2016, a.g.m., s. 80.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Bu noktadan hareketle, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin devletten devlete yönelik geleneksel diplomasiyi dönüştürerek kamuoyu odaklı, dijital araçlara dayanan bir yeni diplomasiyi ortaya çıkardığı ve dijitalleşmenin, diplomasinin anlık diplomasiye (real-time diplomacy) dönüşmesinin bir ürünü olduğu iddia edilebilir.⁴⁷ Öyle ki, bir yerlerde bir zulüm olduğunda olaya dair belgeler, videolar dijital araçlarla birkaç saat içinde dünyayı dolaşmaktadır. Böyle bir çağ, dışişleri bakanlıklarının çalışmalarının hızlandırılması gerekliliğini de ortaya çıkmaktadır.⁴⁸

Yukarıda belirtilen görüşler ışığında aslında yeni bir diplomasi türü olan dijital diplomasi değil, kamu diplomasisidir. Bu bağlamda kamu diplomasisinin neden yeni bir diplomasi türü olarak geleneksel diplomasiden farklı olduğunu analiz etmekte fayda vardır. Kamu diplomasisi temelde muhatap aldığı özne bakımından klasik diplomasiden ayrılmaktadır. Klasik diplomasinin öznesi, devlet liderleri, resmi akredite edilmiş temsilciler ve diplomatlar; kamu diplomasisinin öznesi temelde sivil bireyler, halklar ve kamuoylarıdır. Bu bağlamda kamu diplomasisi; diplomatik temsilciler, muhatap kitle, yöntem, araçlar ve faaliyet alanı olarak geleneksel diplomasiden ayrılan yeni bir diplomasi türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel diplomasinin kapalı kapılar ardında gerçekleştirilen gizliliğini kamu diplomasisi aşmış ve daha şeffaf bir diplomasi türü olarak ortaya çıkmıştır. Bir başka faktörse kamu diplomasisi devletten devlete yönelik geleneksel diplomasiden ayrılarak devletten halka/halktan halka yönelik, kamuoyu odaklı sivil düzeyde gerçekleşmektedir. Ayrıca kamu diplomasisinde kamuoyunu cezbetmek için geleneksel diplomaside kullanılan sert güç faaliyetlerinin yerini yumuşak güç faaliyetleri almıştır. Bunun dışında kamu diplomasisi,

47 Philip Seib, *Real-Time Diplomacy: Politics and Power in the Social Media Era*, Palgrave Macmillan, New York 2012.

48 Ilan Manor, "Real Time Diplomacy?", *Exploring Digital Diplomacy*, <https://digdipblog.com/2015/06/23/real-time-diplomacy/>, (Erişim Tarihi: 27.11.2020).

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

yürütüldüğü ortam olarak da geleneksel diplomasiden tamamen ayrılmış, dijitalleşerek zamandan ve mekândan bağımsız olarak gerçekleştirilen bir diplomasi türüne dönüşmüştür.

Bjola, Holmas ve Gökhan Yücel'e göre kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden ayrıldığı gibi dijital diplomasi de kamu diplomasisinden farklı bir tür olarak ayrılmaktadır. Bjola ve Holmes'a göre ise dijital diplomasi hem iç hem de dış ortamda ezber bozan bir diplomasi türü olarak karşımıza çıkmıştır. Gökhan Yücel de dijital diplomasinin yumuşak güç ve yazılımın birleşmesiyle elde edilen software odaklı, herkes için herkes tarafından yapılan yeni diplomasi çeşidi olduğuna dikkat çekmiştir. Bu üç görüşe göre dijital diplomasinin ezber bozan niteliği ve herkes tarafından yapılmasının, yumuşak gücün yazılımda kullanılmasının dijital diplomasi ve kamu diplomasisinin birbirinden araçsal düzeyde ayrılmasına neden olan temel faktörler olduğu söylenebilir.

Kamu diplomasisinin yukarıda analiz edildiği gibi uygulama, yöntem, muhatap kitle ve daha birçok alan açısından yeni bir diplomasi türü olarak geleneksel diplomasiden ayrılan farklı bir diplomasi türü olduğu ileri sürülebilir. Ancak dijital diplomasi için bunu iddia etmek çok zordur. Zira dijital diplomaside öne çıkan dijital araçlardır. En fazla kamu diplomasisinde 2000'lerde dijital araçların ön plana çıktığı hatta dijital kamu diplomasisi olgusunu ortaya çıkardığı söylenebilir. Ancak bu durum dijital diplomasiyi yeni bir diplomasi çeşidi yapmaz. Aksi halde her yeni araç ve konuyu yeni diplomasi türü olarak tanımlamamız gerekir ki, bu da diplomasi enflasyonuna neden olur. Örneğin ticaret konusu ön plana çıktığında ekonomik/ticari diplomasi, göç konusu ön plana çıktığında göç diplomasisi, askeri-güvenlik konuları ön plana çıktığında askeri-güvenlik diplomasisi gibi her konu için ayrı bir diplomasi söz konusuymuş gibi yanlış bir algı ortaya çıkacaktır. Benzer şekilde araçlar noktasında da her yeni araç da yeni diplomasi çeşidini ortaya çıkarmaz. Örneğin sosyal medya diplomasisi ile Twitter diplomasisi, Facebook diplomasisi veya

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Zoom diplomasisi birbirinden farklı diplomasi çeşitleri değildir. Sadece kamu diplomasisinde farklı araçların kullanımının ön plana çıkmasından ibarettir. Farklı diplomasi çeşidini ortaya çıkararak asıl olgu, hedef kitlenin ve uygulayıcının değişmesidir. Dijital diplomasi ile kamu diplomasisinin hedef kitlesi ve uygulayıcılarının benzer olması, ikisinin farklı bir diplomasi olmadığını ispatlamaktadır.

Daha detaylı bir mukayese yapılarak incelendiğinde, muhatap kitle açısından, dijital diplomasi ve kamu diplomasisinin hedef kitlesi aynıdır: kamuoyu. Kamu diplomasisi gibi dijital diplomasi de kamuoylarını etkileme, sosyal ağlarda kamuoylarını cezbetmeye dayanmaktadır. Dolayısıyla dijital diplomasi ve kamu diplomasisi muhatap kitle açısından farklılaşmamaktadır.

Diğer taraftan kamu diplomasisi, faaliyet alanı olarak da geleneksel diplomasiden ayrılmıştır. Fakat kamu diplomasisi ve dijital diplomasiye bakıldığında ise ikisinde de eski ya da yeni olsun kitle iletişim araçları kullanılmakta, devletler eski ya da yeni medyayla kamuoyuna yönelik siyasi mesajlar iletmektedir. Böylece kamu diplomasisi ve dijital diplomasi uygulama alanı bakımından birbirinden ayrılmamakta, yalnızca yeni medya araçlarının ortaya çıkmasıyla iletişimde sosyal ağlar kullanılmaktadır.

Bir başka yönden kamu diplomasisi, herkes tarafından herkese yönelik bir diplomasi olarak geleneksel diplomasiden ayrılmaktadır. Geleneksel diplomasi, devlet liderleri ve diplomatik temsilciler aracılığıyla yapılırken kamu diplomasisi, söz konusu lider ve temsilcilerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, değişim öğrencileri, film ve dizi sektörleri gibi pek çok sivil birey ya da kuruluş tarafından yine sivil aktör ya da kuruluşlara yönelik gerçekleştirilmektedir. Dijital diplomasi de kamu diplomasisi gibi dijital araçlarla sivil topluma ya da kuruluşa yönelik gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle iki tür de herkes tarafından herkese yönelik diplomasi yürütmeyi içermektedir. Dolayısıyla bütün bu olgular değerlendirildiğinde, diplomaside

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

dijital araçların kullanımı bakımından dijital diplomasi olarak nitelendirme yapılabileceği ancak temelde dijital diplomasının kamu diplomasisinin bir türü olduğu iddia edilebilir. Ayrıca ikisini de ayrı bir diplomasi türü olarak değerlendiren iddialar “diplomaside kullanılan her farklı yeni araç, yeni bir diplomasi türü olarak mı değerlendirilmeli?” sorusuna yol açacaktır. Diplomasi alanında kültür araçlarının kullanılmasına kültür diplomasisi, diasporaya yönelik diplomasiye diaspora diplomasisi, sağlık alanında yürütülen diplomasiye sağlık diplomasisi denmektedir. Oysa bunlar diplomasının öznesi, uygulama yöntemi bakımından klasik diplomasiden ayrılmakta ve kamu diplomasisinin türleri olarak öne çıkmaktadır. 21. yüzyıl küresel siyasetinin dönüşümü çerçevesinde diplomasının gündem konularının çeşitlenmesi beraberinde diplomasiyi de sağlık, turizm, diaspora, kültür, insani diplomasi vb. şekillerde çeşitlendirmiştir. Yine bununla bağlantılı olarak bilişim teknolojileri temelinde diplomasi alanına yeni araçların eklenmesi beraberinde sadece diplomasiye yeni araç ve yöntem eklemiştir. Nasıl ki, diplomaside sporun kullanılması anlamına gelen spor diplomasisi farklı bir tür olarak değil de kamu diplomasisinin bir çeşidi olarak değerlendiriliyorsa, dijital diplomasi de benzer biçimde diplomaside dijital araçların kullanılması olarak kamu diplomasisinin sadece bir çeşididir.

SONUÇ

Soğuk Savaş sonrası dönemde diplomasi alanında yaşanan dönüşüm, kamuoyunu devletlerin dış politika belirlerken odaklandıkları temel nokta haline getirmiştir. Kamuoyu odaklı yeni diplomasının ortaya çıkışıyla geleneksel diplomasi birçok noktada dönüşüme uğramıştır. Kamu diplomasisi, en temel olarak muhatap kitlesi olan sivil bireyler ve kamuoyları bakımından geleneksel diplomasiden ayrılmıştır. Geleneksel diplomaside özne devlet liderleri, resmi akredite edilmiş temsilciler ve diplomatlar; kamu diplomasisinde özne sivilleşmiştir. Kamu

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

diplomasisi, geleneksel diplomasinin gizli yapısını da değiştirerek diplomasi alanını şeffaflaştırmıştır. Bunun yanında kamu diplomasisi, devletten devlete yönelik geleneksel diplomasiden ayrılmış devletten halka, halktan halka yönelik bir diplomasi olarak ortaya çıkmıştır.

1990'lardaysa bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin ortaya çıkmasıyla devletler, diplomaside artık dijital araçları da kullanmaya başlamıştır. Devletler hatta sivil kuruluşlar, bireyler de ülkelerinin reklamını, tanıtımını yapma ve olumlu, cezbedici bir imaj inşa etme noktasında Twitter, Facebook ve Instagram gibi dijital araçları yani sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadır. Dijital ortamın etki hızı ve geniş kitlelere ulaşabilirliği devletleri, diplomasi alanında dijital araçları kullanmaya sevk etmiştir. Ancak diplomasi alanında dijital araçların kullanımı literatürün bir kısmında yeni bir diplomasi türü olarak değerlendirilmiştir. Son tahlilde dijital diplomasi literatürü incelendiğinde dijital diplomasinin kamu diplomasisinden sonra yeni bir diplomasi türü olduğu iddiaları tartışılarak dijital diplomasinin yeni bir diplomasi türü olmadığı, sadece araçsal düzeyde diplomasi alanına yenilik getirdiği iddia edilmiştir. Kamu diplomasisi ve geleneksel diplomasiyi birbirinden farklı bir diplomasi türü olarak ayıran noktalar, mukayeseli biçimde kamu diplomasisi ve dijital diplomasi üzerinden de incelenmiştir. Bu bağlamda dijital diplomasinin ancak kamu diplomasisinin bir çeşidi olarak nitelendirilebileceği savunulmuştur. Dolayısıyla iki türü birbirinden ayıran temel noktalar, dijital diplomasiyi kamu diplomasisinden ayırmamış daha da ötesi iç içe geçmiş niteliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede dijital diplomasi, yeni bir diplomasi değil, diplomaside dijital araçların kullanımı bakımından kamu diplomasisinin sadece bir çeşididir.

■ Muharrem EKŞİ
Fatma Dilan TAŞ

KAYNAKÇA

“Danimarka Dijital Elçilik Açtı”, *Cumhuriyet*, <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/danimarka-dijital-elcilik-acti-668070>, (Erişim Tarihi: 01.05.2020).

“Digital 2020 Reports”, *We Are Social*, <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media>, (Erişim Tarihi: 05.05.2020).

“Estonia and Finland Become First in the World to Digitally Sign International Agreement”, *Estonian World*, <https://estonianworld.com/technology/estonia-finland-become-first-world-digitally-sign-international-agreement/>, (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

“Trump’ın Skandal Tweetine Türkiye’den Çok Sert Yanıt”, *Sabah*, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/01/13/son-dakika-trumpin-skandal-tweetine-turkiyeden-cok-sert-yanit>, (Erişim Tarihi: 05.05.2020).

“Türkiye’nin Desteklediği Grupların Savaş Suçu İşlediğine Dair İddialarda Ne Biliniyor?”, *BBC*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50180067> (Erişim Tarihi: 09.05.2020)

AKÇADAĞ, Emine, *Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi*, <https://www.kamudiplomasisi.org/makaleler>, (Erişim Tarihi: 05.03.2020).

ASLAN, Pınar-Oğuz Göksu, “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, N. Sezer vd., eds., *14th International Symposium Communication in the Millennium*, İstanbul 2016, https://tasam.org/trTR/Icerik/53554/dijital_diplomasi_kuresel_algi_ve_turkiye, (Erişim Tarihi: 25.11.2020).

BJOLA, Corneliu, “The ‘Dark Side’ of Digital Diplomacy: Countering Disinformation and Propaganda”, *Royal Institute*, http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en, (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ÇATAL, Betül, "Diplomaside Değişim ve Dönüşüm: Siber Diplomasi", *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 2015, s. 43-54.

ÇÖMLEKÇİ, Mehmet Fatih, "Dijitalleşen Diplomasi ve Sosyal Medya Kullanımı: Büyük Elçilik Facebook Hesapları Üzerine Bir Araştırma", *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2019, s. 1-13.

EKŞİ, Muharrem, "Kamu Diplomasisi", Ali Resul Usul-İsmail Yaylacı, der., *Dönüşen Diplomasi ve Türkiye*, Küre Yayınları, İstanbul 2020, s. 290-320.

EKŞİ, Muharrem, "Türk Dış Politikasında Diplomasinin Yeni İletişimsel Boyutları ve Mekanizmaları: Dijital Diplomasi", Burcu Sunar Cankurtaran, der., *Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Uluslararası İletişim Perspektifi*, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 75-92.

EKŞİ, Muharrem, *Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2018.

EKŞİ, Muharrem-Mehmet Seyfettin Erol, "The Rise and Fall of Turkish Soft Power and Public Diplomacy", *Gazi Akademik Bakış*, 11(23), Kış 2018, s. 15-45.

EREN, Erdem, "Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği", *Ekonomi, Politika&Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 2017, s. 36-49.

GULLION, Edmund A., "What is Public Diplomacy?", *The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy, The Fletcher School of Law and Diplomacy*, Tuft University, <https://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy>, (Erişim Tarihi: 10.03.2020).

KAHRAMAN, Elif, "Kamu Diplomasisi", Oktay Bingöl-Selma Şekercioğlu, der., *Diplomaside Değişim*, Barış Kitabevi, Ankara 2020, s. 357-387.

Muharrem EKŞİ
Fatma Dilan TAŞ

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

KESEBİR, Mert, "Dijital Diplomasi: Teori ve Pratik", *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 2019, s. 120-124.

MANOR, Ilan, "Real Time Diplomacy?", *Exploring Digital Diplomacy*, <https://digdipblog.com/2015/06/23/real-time-diplomacy/>, (Erişim Tarihi: 27.11.2020).

MANOR, Ilan, "Selfie Diplomacy in a Post-Brexit World", *Exploring Digital Diplomacy*, <https://digdipblog.com/2018/10/09/selfie-diplomacy-in-a-post-brexit-world/>, (Erişim Tarihi: 26.11.2020).

NYE, Joseph S., *Yumuşak Güç*, çev. Rayhan İnan Aydın, BB101 Yayınları, Ankara 2017.

SAKA, Erkan-Ezgin Akbuz Sevgin, "Dijital Diplomasi: Bir Literatür İncelemesi", Burcu Sunar Cankurtaran, der., *Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Uluslararası İletişim Perspektifi*, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 55-74.

VAROL, Merve Çelik-Erdem Varol, "Kavram ve Kuramlarıyla Marshall McLuhan'a Bakış: Günümüzün Egemen Medya Araçları Ekseninde Bir Değerlendirme", *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3(1), 2019, s. 137-158.

WESSTCOT, Nicholas, *Digital Diplomacy: The Impact of the Internet on International Relations*, Research Report 16, Oxford Internet Institute, London 2008, s. 1-20.

YÜCEL, Gökhan, "Dijital Diplomasi", *TRT Akademi*, 1(2), 2016, s. 748-760.

STRUCTURED ABSTRACT

In this article, digital diplomacy will be examined as a dimension of public diplomacy. The study seeks to answer the question of digital diplomacy as a new kind of diplomacy. In the post-Cold War period, the global system began to reshape based on civil society. This transformation in the global system has highlighted factors such as non-state actors, civil society, and new media and social media, which are an effective method to reach out to civil society, thus, the state monopoly, the main actor of the international system, began to erode. With the developments in the field of communication and information which gained momentum with globalization, public opinion and civil people were added to international politics as actors in the global system, which was reshaped based on civil society. In this system where public opinion comes to the fore, the importance of soft power to reach and attract public opinion has increased. At this point, in addition to classical diplomacy, public diplomacy has emerged from the 1960s as a type of public-oriented, soft-power diplomacy.

With the developments in information and communication technologies and changing diplomacy in the 1990s, digital tools often began to be used in diplomacy. States and even civilian individuals have often started to use digital tools to promote their country on social media platforms and to build positive images. Furthermore, in some mass uprisings, such as those witnessed in 2010, activists have tried to gain the support of the international public by using digital tools. Therefore, the increasing importance of the internet has been a driving force for states to use digital tools in diplomacy. As a matter of fact, almost every country's foreign ministries open an official website, and even the opening of digital embassies, the first example of which was seen in Denmark, is in question.

DİJİTAL DİPLOMASİ YENİ BİR TÜR DİPLOMASİ MİDİR?

Digital diplomacy, a method of implementing and developing solutions to some diplomatic issues in virtual networks, has developed the sphere of influence and speed of policymakers by means of making it possible to listen, broadcast and interact with public opinion. This diplomacy, which states conduct through virtual networks and social media platforms, is given various names such as Twitter diplomacy, e-diplomacy, or cyber diplomacy. The different names given to digital diplomacy indicate that the concept is both controversial and that the concept is not agreed upon. Indeed, digital diplomacy has been described by many views in the literature as a new type of diplomacy after public diplomacy. In this context, Comeliu Bjola and Marcus Holmes have argued that digital diplomacy is a new kind of diplomacy that has a crushing effect on both domestic and foreign policy. Similarly, Gökhan Yücel has defined digital diplomacy as a new type of diplomacy, diplomacy 3.0, after diplomacy 1.0 (traditional diplomacy), and Diplomacy 2.0 (public diplomacy). Ilan Manor and Elan Segev, on the other hand, have suggested that digital diplomacy is selfie diplomacy along with public diplomacy. Accordingly, selfie diplomacy, defined as promoting, advertising a nation's self-painted portrait, uses digital diplomacy on an instrumental level. In Hanson's view, digital diplomacy is used as a tool to achieve the goals of Public Diplomacy. Similarly, Muharrem Eksi has argued that concepts such as Twitter diplomacy and e-diplomacy were based mainly on the use of digital tools in diplomacy and that these concepts should also be under the umbrella of Public Diplomacy.

Public diplomacy has become a kind of diplomacy that is done independently of time and space. Therefore, it can be said that public diplomacy departs from traditional diplomacy in terms of practice, methods, tools, and many more. Nonetheless, because it differs from public diplomacy only on an instrumental level, it is difficult to put this forward for digital diplomacy. Indeed, like public diplomacy, the target

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

---

audience of digital diplomacy is the public. On the other hand, public diplomacy and digital diplomacy are not separated as areas of activity. Old or new mass media are used in both public diplomacy and digital diplomacy. In another way, public diplomacy is carried out by many civilians or organizations, such as non-governmental organizations and cultural ambassadors, again aimed at civilian actors or organizations. Digital diplomacy, like public diplomacy, is carried out by digital means aimed at civil society or organization. Hence, digital diplomacy, like public diplomacy, is conducted by everyone towards everyone. In this context, research has suggested that digital diplomacy can be characterized as diplomacy in terms of the use of digital instruments, but basically digital diplomacy is a type of public diplomacy.

■ Muharrem EKŞİ
Fatma Dilan TAŞ